

OD ISTOG AUTORA

SAKUPLJAČ

DŽON FAULS ČAROBNIJAK

Prevela
Đurđina Toporaš Dragić

■ Laguna ■

Naslov originala

John Fowles

THE MAGUS

Copyright © John Fawles 1966, 1977

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Izdavačka kuća LAGUNA DOO BEOGRAD iz Beograda, ulica Resavska br. 33, poziva nosioca odnosno nosioce autorskih prava (autori ili druga lica koja su u skladu sa zakonom stekla autorska prava) na prevod knjige „Čarobnjak“ autora Džona Faulsa da se jave našoj izdavačkoj kući u cilju dogovora u vezi sa regulisanjem svih autorskih prava i obaveza.

U vezi sa navedenim, možete da kontaktirate s nama putem e-maila redakcija@laguna.rs.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ČAROBŇAK

Predgovor

Iako u značajnijem tematskom ili narativnom smislu ovo nije nova verzija *Čarobnjaka*, to je ipak znatno više nego stilistička revizija. Veći broj scena iznova je napisan, a jedna ili dve su sasvim nove. Nisam se opredelio za ovaj donekle neuobičajen postupak samo zato što je, sudeći prema pismima koja sam dobio, knjiga izazvala veći interes nego bilo šta drugo što sam do sada napisao. Odavno sam se pomirio s tim da roman koji me je najmanje profesionalno zadovoljavao (a to nezadovoljstvo su odlučno potvrdili mnogi među njegovim prvim kritičarima) uporno privlači najveću pažnju mojih čitalaca.

Posle objavljivanja dve knjige, ova se storija pojavila 1965. godine, ali je u svakom pogledu osim samog datuma štampanja ovo moj prvi roman. Počeo sam da ga pišem u ranim pedesetim godinama, a od tada su i naracija i ton prošli kroz bezbrojne transformacije. U prvobitnom obliku u njemu je postojao jasan natprirodni elemenat – pokušaj da se ostvari nešto slično remek-delu Henrija Džejmsa *Okretaj zavrtnja*. Ali u ono vreme ja uopšte nisam imao koherentnu predstavu o pravcu u kojem se krećem – ni u životu ni u knjizi. Ono objektivno u meni tada nije verovalo da ću ikada postati pisac čija se dela objavljuju; subjektivno, nisam mogao da napustim mit koji sam, nespretno i tegobno, pokušavao da donesem na svet; dobro

se sećam da sam neprestano odbacivao skice zbog nemogućnosti da izrazim ono što želim. I tehnika i ono bizarno lice mašte koje se više čini kao neuspeh sećanja na ono što već postoji nego na ono što u stvari jeste – neuspeh oživljavanja nepostojećeg – bedno su me sputavali. Čak i kada mi je uspeh *Sakupljača* 1963. godine doneo izvesno književno samopouzdanje, to beskrajno kinjeno i preinačavano nedonošče zahtevalo je da mu dam prednost nad mnogim drugim romanima koje sam počinjao pedesetih godina... od kojih su, čini mi se, najmanje dva bila bolja za objavljivanje i mogla mom imenu, bar u mojoj zemlji, više da doprinesu.

Prionuo sam na posao 1964, sredio i preradio sve dotadašnje skice. Ali je *Čarobnjak* u suštini ostao na nivou romana samoukog početnika – ispod naracije čisto istraživačko beleženje, često lutanje i pogrešno koncipiranje, kretanje po nepoznatom terenu. Čak i u konačno štampanom obliku bilo je tu daleko više slučajnosti i naivno instinktivnog rada nego što bi to pronicljiv čitalac mogao lako da pretpostavi. Najžešći udarci koje je trebalo da izdržim dolazili su od kritičara koji su osudili knjigu kao hladno proračunate vežbe mašte, kao cerebralnu igrariju. A u tom slučaju je jedna od (neizlečivih) grešaka knjige svakako bio pokušaj da se prikrije stvarno stanje beskrajnog toka u kojem je napisana.

Pored očiglednog uticaja Junga, čije su me teorije u ono vreme duboko interesovale, tri druga romana su bila značajna za pisanje ove knjige. Najsvesniji sam da mi je kao model poslužio Alen-Furnijeov *Veliki Mon*, stvarno toliko svestan da sam u toku prerađivanja izostavio veći broj detalja koji su suviše otvoreno ukazivali na Furnijeov uticaj. Za analitičare sklone bukvalnom tumačenju, ove paralele možda nisu toliko očigledne, ali bi *Čarobnjak* bio sasvim drugačija knjiga da nije bilo ovog francuskog prethodnika. Sposobnost *Velikog Mona* (bar za neke od nas) da se izdigne iznad samo literarnog iskustva upravo je ono što sam želeo da ugradim i u svoju priču. Drugi propust u *Čarobnjaku*, koji opet ne mogu sada da ispravim, bila je moja nesposobnost da u njemu vidim karakterističnu čežnju adolescencije. Ako ništa drugo, mladićstvo Alen-Furnijeovog junaka bar je otvoreno i specifično.

Možda će iznenaditi druga knjiga koja je na mene uticala, ali je ona bez sumnje opsedala moju detinju maštu: bila je to knjiga Ričarda Džefriza *Bevis*. Verujem da se romansijeri formiraju stvarno dok su još veoma mladi, bili oni toga svesni ili ne, a *Bevis* i *Veliki Mon* imaju isti onaj kvalitet projekcije sasvim različitog sveta od onog koji jeste, ili je bio, svet deteta srednje klase iz predgrađa kakvo bi, spolja gledano, trebalo da budem. Pominjem ovo da bih podsetio na to kako duboki obrazac i atmosfera takvih knjiga ostaju u nama još dugo pošto nas one obeleže na daleko očiglednije načine.

U ono vreme nisam bio svestan treće knjige koja je stajala iza *Čarobnjaka*, a sada mogu da je dodam spisku zahvaljujući zapažanju jedne studentkinje s Univerziteta Reding, koja mi je, godinama posle štampanja knjige, jednom pisala i ukazala na brojne paralele s *Velikim iščekivanjima*. Ono što ona nije mogla znati jeste da sam za taj Dikensov roman oduvek osećao neprekidno divljenje (i zbog kojeg mu opraštam toliko drugog što nisam voleo u njegovom delu), da sam u svom ranom početništvu sa velikim zadovoljstvom predavao o Dikensovom romanu kao uzornoj knjizi, kao i da sam se dugo poigravao idejom da Končis bude žena – idejom koja u sebi sadrži bleđi odjek gospođice Havišam što i dalje traje u ličnosti gospođe De Sitas. Jedan mali novi pasaž u ovom prepravljenom tekstu odaje poštu tom neprimećenom uticaju.

Dve druge značajnije promene takođe zahtevaju koju reč. Erotski element je najjači u dve scene. To smatram kao jednostavnu ispravku ranije nedovoljne hrabrosti. Druga promena se odnosi na kraj. Iako mi opšta namera romana nikada nije izgledala toliko nerazumljiva kao što to, očigledno, smatraju mnogi čitaoci – možda zato što nisu obratili dovoljno pažnje na dva reda iz *Pervigilium Veneris* kojima se knjiga završava – prihvatam da je možda trebalo da epilog učinim manje dvosmislenim... pa to sada činim.

Nijedan pisac ne otkriva rado dublje biografske uticaje na svoj rad, koji su retko vezani za poznato vreme i profesiju, pa ni ja nisam

izuzetak. Ali je moje ostrvo Fraksos („ograđeno“ ostrvo) stvarno grčko ostrvo Spetses, gde sam 1951. i 1952. godine predavao u privatnoj internatskoj školi – u to vreme ne baš nalik na školu iz ove knjige. Da sam pokušao s njenim vernim opisom, morao bih se opredeliti za komični roman.*

Poznati grčki milioner koji je sada zaposeo deo Spetsesa nije ni na koji način povezan sa mojim izmišljenim junakom. Gospodin Nijarhos je došao znatno kasnije. Još je manje poslužio kao model mom junaku ondašnji sopstvenik vile Burani, čiji sam spoljašnji izgled i izvanredni položaj stvarno opisao, iako čujem da to postaje još jedna tamošnja legenda. Tog gospodina – prijatelja starijeg Venizelosa – sreo sam samo dva puta, i to na vrlo kratko. Njegova kuća je bila ta koje sam se sećao.

Gotovo je nemoguće danas, govorim po čuvenju jer se tamo nikada nisam vraćao, zamisliti Spetses onakvog kakvog sam ga predstavio neposredno posle rata. Život je tamo bio krajnje usamljenički, iako su u školi uvek bila dva nastavnika Engleza – ne ova iz knjige. Imao sam sreće sa svojim kolegom, kojeg je sam slučaj doneo, i sada starim prijateljem Denisom Šarokom. Bio je izuzetno načitan i po mudrosti bliži Grcima od mene. On me je prvi odveo do vile. Nedavno je odlučio da sahrani sopstvene književne ambicije. Sa gorčinom je objavio da je baš u Buraniju, prilikom jedne od svojih poseta, napisao poslednju pesmu svog života. Na neki čudan način to je zaiskrilo u mojoj mašti, čudno izolovana vila, njen divan položaj, smrt prijateljevih iluzija; i dok smo se, onog prvog puta, približavali vili na rtu, iz nje je dopro zvuk, stvarno veoma bizaran za taj klasični pejzaž... ne klavičembalo uzvišenog Plejela iz moje knjige, već nešto što je apsurdno podsećalo na velšku kapelu. Nadam se da je harmonijum još uvek tamo. I iz njega se nešto rodilo.

Strana lica na ostrvu, čak i grčka, bila su tada velika retkost. Sećam se dečaka koji je jednoga dana dotrčao Denisu i meni s

* Postoji jedan čudan roman o školi: Kenet Metjuz, *Aleko*, izdanje Pitera Dejvisa, 1934. Francuski pisac Mišel Deon je takođe objavio autobiografsku knjigu *Le Balcon de Spetsai*, izdanje *Gallimard*, 1961. (Prim. aut.)

vešču da se jedan Englez iskrcao sa parobroda iz Atine, i kako smo se uputili, kao dva doktora Livingstona, da pozdravimo taj nečuveni dolazak na naše pustinjско ostrvo. U nekoj drugoj prilici bio je to Kolos iz Marusija Henrija Milera, Kacimbalis, kome smo požurili da izrazimo svoje poštovanje. U ono vreme je u Grčkoj još vladala ona dirljiva atmosfera kao na selu.

Izvan naselja, Spetses su uistinu posećivali daleko prefinjeniji – i lepši – duhovi od onih koje sam ja stvorio. Ni na jednom drugom mestu u svetu nisam naišao na takve čedne tišine borovih šuma, kao večno prazne stranice u koje tek treba da se ubeleži ton ili reč. Od njih je dolazilo najčudnije osećanje da vreme još ne postoji i da se tek začinje mit. Nije bilo mesta gde se manje moglo očekivati da će se nešto dogoditi, a ipak je događaj uvek nekako bio smiren u sopstvenoj ravnoteži. Taj *genius loci* je stvarno bio sličan najfinijim Malarmeovim pesmama o neostvarenom letu, o rečima zagrcnutim pred nemogućnošću izraza. Teško mi je da prenesem značaj tog iskustva za sebe kao pisca. To me je proželo i obeležilo daleko dublje nego moja sećanja na ostrvo koja su imala više društveno i fizičko obeležje. Već tada sam znao da sam stalni izgnanik iz mnogih oblasti engleskog društva, ali romansijer mora da uđe u još dublja izgnanstva.

Po većini spoljašnjih oblika življenja to je iskustvo bilo depresivno, kao što su otkrili i mnogi mladi budući pisci i slikari koji su odlazili u Grčku radi inspiracije. Za to osećanje neprilagođenosti i sopstvene slučajnosti koja je iz nje proizlazila imali smo nadimak – „egejski bluz“. Čovek mora da bude veoma kompletan umetnik da bi stvorio dobro delo među najčistijim i najuravnoteženijim pejzažima na ovoj planeti, pogotovu ako zna da se njihov jedini shvatljivi ljudski parnjak pojavio u nepovratno dalekom vremenu. Ostrvska Grčka je i dalje Kirka: ako je umetniku-putniku stalo do sopstvene duše, ne sme na njima dugo da se zadržava.

Sem ovog, nikakve druge događaje za vreme mog tamošnjeg boravka na Spetsesu nisam uneo u roman. Realnu osnovu ove knjige čine događaji koji su se odigrali po mom povratku u Englesku. Izbegao sam Kirku, ali su simptomi povlačenja bili žestoki.

Tada nisam shvatio da je za romansijera gubitak nužan i ogromno plodan za njegove knjige, ma koliko bio bolan za njegovu ličnost. To nerešivo osećanje nedostatka nečega, propuštene prilike, navelo me je da izvesne dileme moje lične situacije u Engleskoj nakalemim na svoja sećanja na ostrvo i njegovu osamljenost, što je za mene sve više postajalo izgubljeni raj, *domaine sans nom* Alen-Furnijea, pa čak možda i Bevisova farma. Postepeno je moj junak Nikolas izrastao, ako ne kao pravo reprezentativno lice modernog Bilo Koga, ono bar delimično kao Bilo Ko moje klase i porekla. U prezimenu koje sam mu dao postoji jedna lična igra reči. Kao dete nisam mogao da izgovorim „th“, već sam izgovarao „f“, tako da je Erf, u stvari, zamena za *Earth** – kovanica nastala daleko pre ovog zgodnog povezivanja sa Onoreom d'Urfeom i njegovom pastoralnom romansom *L'Astrée*.

Nadam se da ću zbog ovog do sada rečenog biti pošteđen kazivanja šta priča „znači“. Romani, čak i oni oštroumnije zamišljeni i kontrolisani nego što je ovaj, nisu kao ukrštene reči sa samo jednim ključem koji otvara vrata samo jednom skupu tačnih odgovora-analogija („Dragi gospodine Faulse, molim vas objasnite stvarno značenje...“), što me dovodi do očajanja pred stalnim čeprkanjem savremenih studentskih umova. Ako *Čarobnjak* ima bilo kakvo „stvarno značenje“, ono nije ništa više od Roršahovog testa iz psihologije. Njegovo značenje leži u bilo kakvoj reakciji koju izaziva kod čitaoca i, što se mene tiče, „prava“ reakcija ne postoji.

Trebalo bi da dodam da, prepravljajući tekst, nisam pokušao da odgovorim na mnoge opravdane kritike o preterivanjima, prevelikoj kompleksnosti, izveštačenosti i ostalom, na koje je knjiga naišla kod strožih odraslih kritičara kada se prvi put pojavila. Sada znam generaciju čiji duh ona najviše privlači, kao i da je suštinski morao ostati roman mladićstva koji je napisao jedan zakasneli mladić. Moje jedino opravdanje jeste da svi umetnici moraju do

* Engl.: zemlja. Originalna grafija glavnog junaka ovog romana jeste *Nicolas Urfe*, a francuskog pisca *Honoré d'Urfé*. (Prim. prev.)

kraja slobodno da razotkriju svoje živote. Ostali svet može da cenzuriše ili sahrani svoju privatnu prošlost. Mi ne možemo, i zato moramo da ostanemo delimično zeleni sve do dana kada umremo... mlado-zeleni u nadi da ćemo postati plodno-zeleni. Nijedan od modernih romana ne pruža onakva otkrovenja o romanopiscima kao poslednji roman Tomasa Hardija, *Ljubimac*, u kojem se stalno žali: kako daleko mlađe „ja“ stalno nadvladava po svemu sudeći „zrelog“ i sredovečnog umetnika. Ovu tiraniju umetnik može i da odbaci, kao što je to učinio Hardi, ali je cena gubitak sposobnosti da se i dalje pišu romani. *Čarobnjak* je, dakle, bio nekontrolisano (iako sasvim nesvesno) slavlje prihvatanja jarma.

Ako je i postojala neka centralna šema ispod (više irskog nego grčkog) vrenja intuicija o prirodi ljudske egzistencije – i fikcije – ona leži u alternativnom naslovu, čije odbacivanje još uvek ponekad žalim: *Bog se igra*. Zaista sam imao nameru da Končis menja maske koje predstavljaju ljudsko poimanje boga, od natprirodnog do opterećenog naučnim žargonom, naime, seriju ljudskih iluzija o nečemu što *de facto* ne postoji, apsolutno znanje i apsolutna vlast. Razbijanje takvih iluzija je, čini mi se, prevashodno humanistički cilj, i želeo bih da postoji neki super-Končis koji bi mogao da propusti Arape i Izraelce, ili irske katolike i protestante, kroz isti heuristički žrvanj kroz koji je prošao Nikolas.

Ja ne branim Končisovu odluku u sceni izvršenja smrtne kazne, već realnost dileme. Bog i sloboda su dva potpuno suprotstavljena koncepta, a ljudi najčešće veruju u svoje imaginarne bogove zato što se boje da veruju u druge stvari. Dovoljno sam star da sada shvatim da to ponekad čine sa dobrim razlogom. Ali ja se držim opšteg principa i to je ono što sam želeo da bude u srcu moje priče: da istinska sloboda leži između dva principa, nikada samo u jednom, i zbog toga nikada ne može da bude apsolutne slobode. Svaka sloboda, čak i ona najrelativnija, može da bude fikcija, ali moja sloboda, čak i danas, daje prednost drugoj hipotezi.

ČAROBNJAK

I

Un débauché de profession est rarement un homme pitoyable.

De Sade, *Les Infortunes de la Vertu*

Okoreli bludnik retko je za žaljenje.

De Sad, *Justina ili Procvati poroka*

1

Rođen sam 1927. kao jedino dete roditelja iz srednje klase, Engleza, i samih rođenih u groteskno izduženoj senci onog monstruoznog patuljka, kraljice Viktorije, ljudi koji se nikada nisu dovoljno uzdigli iznad istorije da bi je napustili. Poslali su me u privatnu školu, dve godine sam izgubio u vojsci, upisao se na Oksford i tamo počeo da otkrivam da nisam onaj koji sam želeo da budem.

Još mnogo pre toga otkrio sam da mi ni roditelji ni preci nisu onakvi kakvi su mi potrebni. Moj otac je bio brigadni general više zahvaljujući tome što je bio na pravom mestu u pravo vreme nego nekom velikom profesionalnom talentu, a moja majka je bila slika i prilika žene budućeg general-majora. Nikada se, naime, nije prepirala s njim i uvek se ponašala kao da je on prisluškuje iz susedne sobe, čak i kada je bivao hiljadama kilometara daleko. Za vreme rata sam vrlo malo viđao svoga oca, i tokom njegovih dugih izbjivanja zamišljao sam ga kao manje-više bezgrešnog čoveka – loša ali prikladna igra reči – što bi on uništio u prvih četrdeset i osam sati po dolasku na odsustvo.

Kao svi muškarci koji nisu baš dorasli svom poslu, i on se revnosno držao spoljašnjih i sitnih svakodnevnih stvari, a umesto intelekta nagomilao je arsenal ključnih reči s velikim početnim slovima, kao što su Disciplina, Tradicija i Odgovornost. Ako bih

se ikada usudio, a to se retko dešavalo, da mu protivrečim, izvukao bi jednu od tih totemskih reči i udario me njome, kao što je, bez sumnje, u sličnim situacijama lomio svoje potčinjene. Ako bi neko ipak odbio da se prostre pred njim i umre, izgubio bi strpljenje i ražestio se. Njegova ćud je bila kao napujdan pas kojeg je uvek držao pri ruci.

Po laskavom predanju, naša porodica je došla iz Francuske posle opoziva Nantskog edikta, kao plemeniti hugenoti, u dalekom srodstvu sa Onoreom d'Arfeom, autorom romanse *L'Astrée*, bestslera iz sedamnaestog veka. Svakako, ako se isključi i druga podjednako nepotvrđena veza s Tomom Derfijem, piskaralom i prijateljem Čarlsa II, nijedan od mojih predaka nije pokazivao nikakve umetničke sklonosti. Iz jedne generacije u drugu smenjivali su se kapetani, popovi, mornari, seoski plemići, sa istim nedostatkom otmenosti i naglašenom sklonosti ka kockanju i gubljenju. Moj deda je imao četiri sina, od kojih su dvojica poginuli u Prvom svetskom ratu, treći se neukusno opredelio da plati dug svom atavizmu (kockarski dugovi) i nestao u Americi. Moj otac, najmlađi brat koji je imao sve karakteristike za koje se smatra da pripadaju najstarijim sinovima, nikada nije pominjao njegovo postojanje i ja uopšte ne znam da li je još živ i da li imam nepoznate rođake na drugoj strani Atlantika.

Tokom poslednjih godina u školi shvatio sam da kod mojih roditelja ne valja to što slepo omalovažavaju način života kojim sam ja želeo da živim. Bio sam „dobar“ iz engleskog, štampao sam pesme pod pseudonimom u školskom listu, mislio sam da je D. H. Lorens najveći čovek ovoga veka; sasvim sigurno, moji roditelji nisu nikada čitali Lorensa i verovatno nisu nikada ni čuli za njega osim u vezi sa *Ljubavnikom leđi Četerli*. Bilo je ponečega, kao izvesne emotivne nežnosti kod moje majke ili povremene euforične živahnosti kod mog oca, što sam mogao da nasledim; ali sam ja kod njih uvek voleo one osobine koje oni nisu želeli da volim. Kada sam napunio osamnaest i kada je Hitler poražen, oni su postali samo davaoci para kojima sam morao da pružim dokaze zahvalnosti i vrlo malo osim toga.

Vodio sam dva života. U školi sam imao izvjesnu reputaciju ratnog estete i cinika. Ali morao sam da odem u vojsku – u nju su me na silu gurnuli Tradicija i Žrtvovanje. Insistirao sam, i na sreću upravitelj škole me je u tome podržao, da posle vojske odem na univerzitet. U vojsci sam vodio dvostruki život, javno sam igrao odvratnu ulogu sina generala Blejzera Erfa, a privatno sam nervozno čitao *Pingvinove nove spise* i poeziju. Čim se ukazala prilika, demobilisao sam se.

Na Oksford sam otišao 1948. Moje druge godine na Magdaleni, ubrzo posle dugog raspusta tokom kojeg sam jedva i video svoje roditelje, moj otac je morao da leti za Indiju. Poveo je i majku sa sobom. Avion im se srušio, visokooktanska lomača u oluji, nekih šezdeset kilometara istočno od Karačija. Posle prvog šoka naišlo je, gotovo istovremeno, osećanje olakšanja i slobode. Moj jedini bliski rođak, majčin brat, bio je farmer u Rodeziji, tako više nisam imao porodicu koja sputava ono što sam smatrao svojim pravim bićem. Možda sam bio slab u sinovljoj duševnosti, ali sam bio jak u disciplini koja je tada bila u modi.

Ili sam bar, zajedno sa grupom nastranih drugara na Magdaleni, mislio da sam takav. Osnovali smo mali klub nazvan *Les Hommes Révoltés*, pili veoma jak šeri i (u znak protesta protiv onih dronjavih, suknenih kaputa s kraja četrdesetih) dolazili u tamnosivom odelu i s crnim kravatama na sastanke. Na njima smo se prepirali o biću i ništavilu i neku vrstu neodgovornog ponašanja nazivali „egzistencijalističkim“. Manje obavešteni bi to zvali kapricioznim ili jednostavno sebičnim ponašanjem, ali mi nismo shvatali da heroji, ili antiheroji, iz francuskih egzistencijalističkih romana koje smo čitali ne treba da budu realni. Pokušavali smo da ih imitiramo i metaforične opise kompleksnih oblika osećanja pogrešno smo uzimali kao bukvalne recepte ponašanja. Znali smo za pravi razlog naših muka. Predana večnom dendizmu Oksforda, većina nas je jednostavno želela da izgleda drugačije. U našem klubu to smo i bili.

Stekao sam skupe navike i izveštačene manire. Dobio sam trećerazrednu diplomu i prvorazrednu iluziju: da sam pesnik.

Ali ništa nije moglo da bude manje poetično od moje sveznajuće dosade nad životom uopšte i zaradom posebno. Bio sam isuviše zelen da bih znao da svaki cinizam samo maskira neuspešnost pred izazovima, kratko rečeno – nemoć; kao i da je prezir svakog napora najveći napor. Ipak sam upio malu dozu nečeg veoma korisnog, najveći oksfordski poklon civilizovanom životu: sokratovsko poštenje. Ono me je učilo, doduše s prekidima, da sama pobuna protiv sopstvene prošlosti nije dovoljna. Jednoga dana sam, među nekim prijateljima, bio preterano ogorčen prema vojsci; kada sam se kasnije našao sam u svojoj sobi, iznenada mi je sinulo kako sama činjenica da sam nekažnjeno rekao stvari zbog kojih bi mog mrtvog oca udarila kap ne znači da više nisam pod njegovim uticajem. Istina je da nisam bio cinik po prirodi, već iz revolta. Pobegao sam od onoga što sam mrzeo, ali nisam našao ono što volim, i zato sam se izgovarao da nema toga što se može voleti.

Tako lepo pripremljen za neuspeh, izašao sam u svet. U arsenalu važnih reči moga oca nije se nalazila i Finansijska Razboritost. Održavao je smešno veliki konto kod *Ledbroka*, a njegovi nesređeni računi uvek su dostizali užasavajuće razmere zato što je voleo da bude popularan, pa je rasipao piće a ne šarm. Ono što je od njegovog novca ostalo, kada su namireni advokati i poreznici, nije bilo ni izdaleka dovoljno da od toga živim. Ali je svaki posao na koji sam pomišljao – inostrani poslovi, državna administracija, kolonijalna služba, banke, trgovina, oglasne agencije – na prvi pogled bio šupalj. Otišao sam na nekoliko razgovora. S obzirom na to da se nisam osećao obaveznim da pokažem vatren entuzijazam koji naš svet očekuje od mladog službenika, ni na jednom nisam imao uspeha.

Na kraju sam i ja, kao bezbroj drugih oksfordskih đaka pre mene, odgovorio na jedan oglas iz *Tajmsovog prosvetnog dodatka*. Otišao sam tamo, u manju privatnu školu u Istočnoj Angliji gde su me površno ispitali i ponudili mi posao. Kasnije sam saznao da su bila još samo dva druga kandidata, oboje sa najboljih univerziteta, a polugodište je počinjalo za tri nedelje.

Masovno proizvedeni dečaci iz srednje klase kojima je trebalo da predajem bili su sasvim loši, klaustrofobični mali grad bio je

kao mora, ali je zbornica bila uistinu nepodnošljiva. Skoro da mi je odlazak u učionicu predstavljao olakšanje. Dosada i otupljujuća predvidljivost života preko godine visile su nad nastavnicima kao oblak. Bila je to stvarna dosada, ne moja pomodna *ennui*. Od nje su poticali fraziranje, hipokrizija i nemoćni bes starijih koji su znali da su promašeni, i mladih koji su pretpostavljali da će postati promašeni. Stariji su se ponašali kao da im čitaju molitvu pod vešalima, s nekima od njih čovek bi dobio neku vrstu vrtoglavice od pogleda u bezdan ljudske beskorisnosti... ili sam se bar ja tako osećao u toku drugog polugodišta.

Nisam mogao da provedem život u takvoj Sahari, i što sam to više osećao, sve više sam shvatao i da je uštogljena, okamenjena škola bila model čitave zemlje u malom, kao i da bi bilo besmisleno bežati iz jedne, a ne i iz druge. Tu je bila i devojka koje sam se zasitio.

Moja ostavka, s tim da ću ostati do kraja školske godine, bila je prihvaćena sa rezignacijom. Iz mog neodređenog pominjanja lične nestalnosti, upravitelj je hitro pretpostavio da želim da idem u Ameriku ili dominione.

„Još nisam odlučio, upravitelju.“

„Mislim da smo mogli od vas da napravimo dobrog učitelja, Erfé. A i vi ste mogli od nas nešto da napravite, znate. Ali je sada suviše kasno.“

„Plašim se da jeste.“

„Ne znam da li odobravam sva ta lutanja u inostranstvo. Moj savet je da ne idete. Međutim... *vous l'avez voulu, Georges Danton. Vous l'avez voulu.*“*

Pogrešno citiranje je bilo tipično.

Tog dana kada sam napustio mesto, pljuštala je kiša. Ali bio sam ispunjen uzbuđenjem, čudnim uzavrelim osećanjem da sam na krilima. Nisam znao kuda odlazim, ali sam znao šta mi je potrebno. Bila mi je potrebna nova zemlja, nova rasa, novi jezik i, premda tada nisam mogao da nađem reči za to, bila mi je potrebna nova tajna.

* „To ste vi hteli, Žorže Dandene“ – poznata replika iz Molijerove drame *Žorž Danden*, u francuskom poslovični izraz. (Prim. red.)

2

Čuo sam da Britanski savet regrutuje novo osoblje, pa sam početkom avgusta otišao u Ulicu Dejvis, gde je sa mnom razgovarala jedna živahna leđi, sva od kulture, a s glasom i rečnikom osobe iz Rodina*. Užasno je važno, rekla mi je kao u poverenju, da „nas“ u inostranstvu reprezentuju pravi ljudi; a baš je sve to strašno glupo, trebalo je dati oglas u novinama za sva ta upražnjena mesta i izabrati kandidate konkursom, a u stvari će sada morati da smanje personal u inostranstvu. Prešla je na stvar: jedina raspoloživa mesta bila su za predavanje engleskog u stranim školama – ili možda to zvuči isuviše jezivo?

Rekao sam da tako zvuči.

Poslednje nedelje avgusta, upola u šali, ja sam dao tradicionalni „mali oglas“. Na moju kratku ponudu da idem bilo kuda i radim bilo šta, dobio sam dosta odgovora. Pored brošura u kojima me podsećaju da je moj život u božjim rukama, bila su tu i tri šarmantna pisma od uvek budnih varalica bez para. U jednom je bilo reči o neobičnom i dobro plaćenom poslu u Tangeru – da li govorim italijanski? – ali je moj odgovor ostao bez odgovora.

Prikradao se septembar i ja sam počeo da očajavam. Video sam sebe pribijenog uz zid i očajnog, kako me okolnosti bacaju natrag onom užasnom *Tajmsovom prosvetnom dodatku* i onim beskrajnim bledosivim spiskovima beskrajnih bledosivih poslova. Tako sam se jednog dana vratio u Ulicu Dejvis.

Pitao sam da li imaju neki učiteljski posao u oblasti Mediterana pa je žena, sa naočarima zastrašujuće dioptrije, otišla da potraži dosije. Sedeo sam u čekaonici, ispod jednog mrkocrvenog Metjua Smita, i već video sebe u Madridu, u Rimu, ili Marselju, ili Barseloni... čak Lisabonu. U inostranstvu će biti drugačije, neće biti zbornica i moći ću da pišem pesme. Vratila se. Užasno joj je žao, ali sva dobra mesta su otišla. Ali su ostala ova. Pružila mi je papir o školi u Milanu. Odmahnuo sam glavom. Ona se složila.

* Skupa privatna škola za devojke. (Prim. red.)

„Pa, onda je još ostala samo ova. Upravo smo objavili oglas.“
Pružila mi je isečak iz novina.

ŠKOLA LORD BAJRON, FRAKSOS

Školi *Lord Bajron* na Fraksosu, u Grčkoj, potreban je početkom oktobra pomoćni nastavnik za engleski jezik. Kandidati treba da su neoženjeni i da poseduju diplomu iz engleskog. Poznavanje savremenog grčkog jezika nije neophodno. Plata je u vrednosti od oko 600 funti godišnje i u potpunosti je konvertibilna. Ugovor je na dve godine, sa mogućnošću produženja. Put plaćen na početku i kraju ugovora.

Uz to je bio i poseban dodatak koji je naširoko objašnjavao pojedinosti iz oglasa. Fraksos je ostrvo u Egejskom moru, oko sto trideset kilometara od Atine. Škola *Lord Bajron* je „jedna od najpoznatijih internatskih škola u Grčkoj, organizovana po uzoru na engleske privatne škole“ – otuda joj i ime. Činilo se da ima sve pogodnosti koje bi škola trebalo da ima. Predavalo se najviše pet časova dnevno.

„O školi se vrlo lepo priča. A ostrvo je naprosto rajsko.“

„Bili ste tamo?“

Imala je oko trideset godina, rođena usedelica, toliko seksualno neprivačna da su lepa haljina i debela šminka delovale patetično. Kao neuspešna gejša. Nije bila tamo, ali svi tako pričaju. Ponovo sam pročitao oglas.

„Zašto su objavili tako kasno?“

„Pa, koliko znamo, već su nekog primili. Ne preko nas. Ali se desila neka užasna zbrka.“ Opet sam pogledao u papir sa informacijama. „U stvari, do sada za njih nismo angažovali osoblje. Ovaj put to činimo samo iz ljubaznosti. To je činjenica.“ Uputila mi je strpljiv osmeh, prednji zubi su joj bili preveliki. Upitao sam je, svojim najboljim oksfordskim naglaskom, mogu li da je izvedem na ručak.

Kada sam došao kući, ispunio sam formular koji je ona donela u restoran, i odmah otišao na poštu i poslao. Te iste večeri, čudnim obrtom sudbine, sreo sam Alison.

3

Pretpostavljam da sam, za svoje godine i prema standardima onog doba koje je prethodilo ovom previše popustljivom vremenu, imao dosta seksualnog iskustva. Devojke su me volele, ili bar izvesna vrsta devojaka. Imao sam kola, što u to vreme nije bilo tako uobičajeno među studentima, a imao sam i nešto para. Nisam bio ružan i, što je još važnije, bio sam usamljenik, a to je, kao što svaki smetenjak zna, smrtonosno oružje za žene. „Tehnika“ mi se sastojala u tome da se predstavim kao nepredvidljiv, ciničan i nezainteresovan. A onda da pokažem usamljeno srce, kao mađioničar belog zeca.

Nisam pravio spisak svojih osvajanja, ali sam se u vreme odlaska iz Oksforda bio bar za dvanaestak devojaka udaljio od nevinosti. Podjednako su mi prijali i seksualni uspeh i očigledno prolazna priroda ljubavi. Bilo je to kao kad odlično igraš golf, a prezireš samu igru. Stalno pripravan, i kada se igra i kada se ne igra. Većinu svojih doživljaja ostvarivao sam za vreme raspusta, daleko od Oksforda, jer je početak novog polugodišta značio da mogu bez problema da nestanem sa mesta zločina. Ponekad je bilo nekoliko mučnih nedelja dopisivanja, ali bih brzo uklanjao svoje usamljeno srce, „preuzimao odgovornost nad celokupnošću svog bića“, i umesto njega pokazivao svoju česterfildsku masku. Postao sam gotovo podjednako vešt u okončavanju veza kao i u njihovom započinjanju.

To zvuči, a i bilo je, proračunato, međutim, uzrok tome je manje bila moja istinska hladnoća, a više moje narcisoidno verovanje u važnost životnog stila. Kad bih napustio devojku, pogrešno sam shvatao osećanje olakšanja kao ljubav za slobodom. Možda mi jedno ide u prilog: vrlo malo sam lagao. Uvek sam se trudio da odgovarajuća žrtva, i to pre no što skine odeću, pouzdano sazna da postoji razlika između parenja i braka.

Ali su onda u Istočnoj Angliji stvari počele da se komplikuju. Počeo sam da izlazim sa ćerkom jednog od starijih nastavnika. Bila

je lepuškasta na tipično engleski način, mrzela je provinciju kao i ja, i izgledala je dosta strastvena, ali sam ja sa zakašnjenjem shvatio da je njena strast bila s predumišljajem: trebalo je da se oženim njome. Smučilo mi se to što je čisto telesna potreba pretila da mi upropasti život. Čak sam jedne ili dve večeri osetio kako sam blizu da se predam Dženet, u osnovi ćurkastoj devojci za koju sam znao da je ne volim niti da ću je ikada voleti. Progonila me scena našeg rastanka u julu, beskrajno zlovoljno prebacivanje i plakanje cele noći u kolima kraj mora. Na sreću, znao sam, a i ona je znala da ja znam, da nije u drugom stanju. Vratio sam se u London čvrsto odlučivši da za izvesno vreme izbegavam žene.

Stan ispod moga, koji sam iznajmio na Trgu Rasel, bio je prazan gotovo celog avgusta, ali sam jedne nedelje čuo komešanje, lupanje vratima, a zatim i muziku. U ponedeljak sam prošao kraj dve devojke, koje nisu izgledale posebno interesantne, i dok sam silazio stepeništem, čuo sam ih kako govore i kako se njihovo nenaglašeno „a“ rasplinjuje u nenaglašeno „e“. Bile su Australijanke. Onda je došao petak uveče, dan kada sam ručao sa gospođicom Spenser Hejg.

Oko šest se čulo kucanje na vratima i u njima je stajala krupnija od one dve devojke koje sam video.

„O, zdravo. Ja sam Margaret. Stan ispod.“ Prihvatio sam njenu ispruženu ruku. „Drago mi je što smo se upoznali. Znaš, imamo žurku sa pićem. 'Oćeš da dođeš?“

„Pa, u stvari...“

„Biće bučno ovde gore.“

Bila je to uobičajena stvar, poziv da bi se sprečilo negodovanje. Oklevao sam, zatim slegao ramenima.

„U redu. Hvala.“

„E pa lepo. U osam?“ Pošla je niza stepenice, ali je dobacila: „Imaš devojku koju bi 'teo da dovedeš?“

„Baš sada nemam.“

„Naći ćemo ti je. Zdravo.“

I otišla je. Tada sam se pokajao što sam prihvatio.

Otišao sam dole kada sam čuo da je već stiglo dosta ljudi. Nadao sam se da će ružne devojke, one uvek stignu prve, već biti

zauzete. Vrata su bila otvorena. Prošao sam kroz mali hodnik i stao u vratima dnevne sobe držeći svoju flašu alžirskog burgunca, spreman da je predam. Pokušao sam da u gužvi otkrijem bar jednu od dveju devojaka koje sam ranije sreo. Bučni australijski glasovi, jedan muškarac u škotskoj suknji i nekoliko mladih ljudi sa Antila. Nije ličilo na moj tip žurki i posle pet sekundi bio sam spreman da šmugnem napolje. Tada je neko pristigao i zastao u hodniku iza mene.

Bila je to devojka, otprilike mojih godina, s teškim koferom u ruci i malim rancem preko ramena. Beličasti mekintoš* joj je bio iznošen i izgužvan od puta, imala je preplanuo ten kakav može da se dobije samo posle više nedelja provedenih pod vrelinim suncem. Dugačka kosa nije baš bila plava, ali je gotovo dostigla tu boju blajhanjem. Bilo je to čudno jer je tada u modi bila jež-frizura: devojke kao dečaci, ne devojke kao devojke, i bilo je u njoj nečeg nemačkog ili danskog – nečeg kao u skitnice, i to nekako perverzno ili nemoralno. Povukla se iz otvorenih vrata i pozvala me rukom. Osmeh joj je bio veoma kiseo, veoma neiskren i veoma kratak.

„Da li biste mogli da potražite Megi i da joj kažete da izađe?“

„Margaret?“

Klimnula je glavom. Progurao sam se kroz nabijenu sobu i konačno ugledao Margaret u kuhinji.

„Ej, zdravo. Uspeo si.“

„Neko napolju želi da te vidi. Devojka s koferom.“

„Oh, ne.“ Okrenula se ženi iza sebe. Predosetio sam nezgodu. Ona je oklevala, zatim spustila flašu piva koju je otvarala. Vraćao sam se kroz gomilu prateći pogledom njena obla ramena.

„Alison! Rekla si iduće nedelje.“

„Potrošila sam sav novac.“ Skitnica je uputila starijoj devojci čudno dvosmislen pogled: u njemu je bilo i krivice i okolišenja. „Da li se Pit vratio?“

„Ne.“ To je rečeno tiše, donekle upozoravajući. „Ali su se Čarli i Bil vratili.“

* Prema imenu pronalazača, nepromočiva impregnirana tkanina ili ogrtač napravljen od nje. (Prim. red.)

„Oh, merde.“ Izgledala je besna. „Moram da se okupam.“

„Čarli je napunio kadu da ohladi pivo. Do vrha je puna.“

Preplanula devojka se skljojala. Ja upadoh.

„Možeš da se okupaš kod mene. Na spratu gore.“

„Da? Alison, to je...“

„Nikolas.“

„Neće ti smetati? Upravo sam stigla iz Pariza.“ Primitio sam da ima dva glasa, jedan skoro australijski, drugi skoro engleski.

„Naravno. Odvešću te gore.“

„Moram prvo da se okrepim.“ Čim je ušla u sobu, začuo se uzvik.

„Hej, Ali! Gde si bila, devojko?“

Oko nje se okupila nekolicina Australijanaca, dvojica ili trojica. Sve ih je ovlaš poljubila. Od nje ih odgurnu Margaret, jedna od onih debelih devojaka koje materinski brinu o mršavim devojkama. Alison se ponovo pojavi sa odecem koju je želela da obuče, pa se popesmo u moj stan.

„O, Isuse“, rekla je. „Australijanci.“

„Gde si sve bila?“

„Svuda. Francuska. Španija.“

Ušli smo u stan.

„Samo da očistim pauke iz kade. Posluži se pićem. Eno tamo.“

Kada sam se vratio, stajala je sa čašom viskija u ruci. Opet se osmehivala, ali sada s naporom, odjednom gotovo potpuno zatvorena. Pomogao sam joj da skine mantil. Koristila je francuski parfem, toliko zagasit da je podsećao na karbol. Bledožuta bluza na njoj bila je prljava.

„Da li i ti stanuješ dole?“

„Uh. Delim.“

Podigla je čašu u znak nemušte zdravice. Na umornom licu jedino su dečje, sive oči bile nevine, kao da su je okolnosti, a ne priroda, prisilile da otvrdne. Da se brani, a ipak da izgleda kao da joj je potrebna odbrana. A i njen govor je, jedva приметно australijski, ali još ne ni engleski, oscilirao između hrapavosti, jedva приметne nazalne promuklosti i čudne slane direktности. Bila je bizarna, neka vrsta nespojivih protivrečnosti.

„Da li si sam? Na žurki?“

„Da.“

„Hoćeš li da budeš sa mnom, večeras?“

„Naravno.“

„Vrati se za jedno dvadeset minuta.“

„Čekaću.“

„Više bih volela da se vratiš.“

Izmenjali smo obazrive osmehe. Vratih se na žurku.

Margaret mi je prišla. Mislim da me je čekala. „Imam finu englesku devojkicu, jedva čeka da te sretne, Nikolas.“

„Bojim se da ju je pretekla tvoja prijateljica.“

Pogledala je prvo u mene, zatim se osvrnula, a onda mi dala znak rukom da dođem u hodnik. „Slušaj, malo je teško da se objasni, ali... Alison je verenica moga brata. Neki od njegovih prijatelja su večeras ovde.“

„Pa?“

„Mnogo se upetljala.“

„I dalje ne razumem.“

„Tek toliko da ne želim gužvu u kući. Jednom smo je već imali.“ Gledao sam belo. „Neki ljudi su ljubomorni umesto nekih drugih?“

„Ništa neću započinjati.“

Neko ju je pozvao iznutra. Pokušala je da se osigura kod mene, ali nije uspela, i očigledno zaključila da ništa više ne može da učini. „Fer pogodba. Ali zapamti.“

„Apsolutno.“

Pogledala me je kao starog znanca, zatim klimnula glavom, ne baš srećna, i otišla. Čekao sam kraj vrata oko dvadeset minuta, zatim sam se izvukao napolje i otišao gore u svoj stan. Zazvonih. Posle duge pauze, iza vrata se začuo glas.

„Ko je to?“

„Dvadeset minuta.“

Vrata se otvoriše. Bila je podigla kosu i omotala se peškirom; preplanula ramena, preplanule noge. Brzo se vratila u kupatilo. Grgot puštene vode. Viknuh kroz vrata.

„Upozorili su me zbog tebe.“

„Megi?“

„Kaže da neće gužvu u kući.“

„Jebena krava. Ona je moja potencijalna zaova.“

„Znam.“

„Studira sociologiju. Londonski univerzitet.“ Nastade pauza.

„Zar to nije blesavo? Odeš i misliš da će ljudi da se promene, a oni isti kakvi su i bili.“

„Šta to znači?“

„Sačekaj minut.“

Čekao sam nekoliko minuta. Zatim su se vrata otvorila i ona uđe u dnevnu sobu. Imala je na sebi veoma jednostavnu belu haljinu, kosu opet puštenu. Nije bila našminkana i izgledala je deset puta lepše.

Uputi mi iskežen osmeh. „Daješ mi prolaznu ocenu?“

„Lepotica bala.“ Pogledala me je tako direktno da mi je bilo malo neprijatno. „Idemo li dole?“

„Samo još s prsta.“

Ponovo sam joj nalio piće, više nego s prsta. Gledajući kako viski teče, rekla je: „Ne znam zašto sam uplašena. Zašto sam ja uplašena?“

„Od čega?“

„Ne znam. Megi. Mladići. Stari, dragi nametljivci.“

„Od gužve u ovoj kući?“

„Oh, bože. To je bilo *tako* glupo. Bio je tamo jedan lep mladić, Jevrejin, samo smo se ljubili. Bila je žurka. To je bilo sve. Ali je Čarli rekao Pitu, oni su započeli svađu, i... oh, bože. Znaš već kako je to kod muškarčina.“

Dole sam je za izvesno vreme izgubio. Oko nje se okupila gomila. Otišao sam, uzeo piće i dodao joj ga preko nečijeg ramena; razgovaralo se o Kanu, Kolioru i Valensiji. U zadnjoj sobi zasvirao je džez i ja sam otišao do vrata da posmatram. Napolju, s one strane prozora, iza senki igrača, nalazilo se senovito drveće i blede čilibarsko nebo. Osećao sam izrazitu otuđenost od svih oko sebe. S druge strane sobe stidljivo mi se smeškala devojkica s

naočarima, kratkovidih očiju na otužno mekom licu, jedna od onih duševno-intelektualnih spodobica stvorenih da ih varalice šćepaju i koriste. Stajala je sama pa sam pretpostavio da je to ona „fina engleska devojka“ koju je Margaret izabrala za mene. Karmin joj je bio suviše crven i izgledala je tako obična, kao neke vrste ptica. Okrenuo sam se od nje kao od ivice provalije, i seo na pod, kraj police za knjige. Tamo sam se pravio da čitam neku broširanu knjigu.

Alison kleče pored mene. „Nakresana sam. Onaj viski. Hej, uzmi malo ovoga.“ Bio je to džin. Sela je oslonjena na bok, klimnuo sam joj glavom. Mislio sam na onu bledoliku englesku devojku sa crveno zamrljanim usnama. Ova devojka je bar živa; sirova, ali živa.

„Drago mi je što si se baš večeras vratila.“

Otpila je malo džina i odmerila me kratkim pogledom.

Pokušao sam opet. „Jesi li čitala ovo?“

„Da pređemo na stvar. Dođavola s literaturom. Ti si pametan a ja sam lepa. A sada hajde da pričamo o tome ko smo mi zapravo.“

U sivim očima zadirkivanje, ili izazov.

„Pit?“

„On je pilot.“ Pomenula je poznatu avionsku kompaniju. „Vučemo se. I da, i ne. To je sve.“

„Hm.“

„Sada je na kursu za prekvalifikaciju. U Sjedinjenim Državama.“ Zurila je u pod, za momenat drugačija, ozbiljnija devojka. „Megi naklapa o veridbi. Mi nismo od te vrste.“ Hitro me pogleda. „Slobodni ljudi.“

Nije bilo jasno da li to govori o svom vereniku ili radi mene, i da li je slobodna bila njena poza ili njena istina.

„Šta ti radiš?“

„Razne stvari. Uglavnom na recepcijama.“

„Hotelskim?“

„Bilo gde.“ Nabrao joj se nos. „Konkurisala sam za novi posao. Stjuardesa. Zato sam ovih poslednjih nedelja otišla da doteram svoj francuski i španski.“

„Mogu li da te izvedem sutra?“

U dovratku se pojavi krupan Australijanac tridesetih godina i nasloni se s druge strane. „O, Čarli“, doviknu mu s drugog kraja sobe, „upravo mi je pozajmio svoje kupatilo. Ništa više.“

Čarli je polako klimnuo glavom, zatim opominjuće podigao zdepasti prst. Isprsi se i oteturao na nesigurnim nogama.

„Šarmantan je.“

Okrenula je ruku i pogledala u dlan.

„Da li si ti proveo dve i po godine u japanskom logoru za ratne zarobljenike?“

„Ne. Zašto?“

„Čarli jeste.“

„Siromah Čarli.“

Nastupi tišina.

„Australijanci su seljačine, a Englezi uobraženi.“

„Ako ti...“

„Ja mu se podsmevam jer je zaljubljen u mene i jer mu se to sviđa. Ali mu se niko drugi ne podsmeva ako sam ja u blizini.“

Opet nastupi tišina.

„Izvini.“

„U redu je.“

„O sutrašnjem izlasku.“

„Ne. O tebi.“

Postepeno, iako sam bio uvređen što mi je održala lekciju o tome kako ne treba biti snishodljiv, navede me da pričam o sebi. Činila je to postavljajući direktna pitanja i ne obazirući se na prazne odgovore. Počeo sam da pričam da sam sin brigadnog generala, da sam usamljen, i prvi put ne da bih se hvalisao već jednostavno da bih objasnio. Otkrio sam dve stvari kod Alison: ispod otvorenosti, majstorski zna da obrlati i pridobije muškarca. Bila je seksualni diplomata, a njena privlačnost ležala je koliko u iskrenosti toliko i u njenom lepom telu, interesantnom licu i svesti da sve to poseduje. Postojala je kod nje sasvim neengleska sposobnost da iz nje blesne neka istina, neka ozbiljna primedba, da nakratko izbije zainteresovanost. Ućutao sam. Znao sam da me posmatra. Posle nekoliko trenutaka je pogledah. Na licu stidljiv i zamišljen izraz, nova ličnost.

„Alison, sviđaš mi se.“

„Mislim da se i ti meni sviđaš. Sasvim si dobro pričao. Za uobraženka.“

„Ti si prva Australijanka koju sam ikad sreo.“

„Jadni ostrvljanin.“

Osim jedne prigušene lampe, sva svjetla su bila pogašena, a po svem raspoloživom nameštaju i podu ležali su, kao i obično, parovi. Svi prisutni na žurki podělili su se u parove. Megi je, izgleda, nestala, a Čarli je duboko spavao na podu spavaće sobe. Mi smo igrali. Počeli smo priljubljeni, a na kraju pripijeni jedno uz drugo. Poljubio sam je u kosu, zatim u vrat, ona mi je stisnula ruku i pripila se još tešnje.

„Hoćemo li na sprat?“

„Ti idi prvi. Ja ću doći za minut.“ Ona se izvukla, a ja sam otišao gore u stan. Prošlo je deset minuta, a onda se pojavila na vratima, sa blago zabrinutim osmehom na licu. Stajala je tamo u beloj haljini, mala, nevino-poročna, grubo-fina, početnik-stručnjak.

Ušla je, zatvorih vrata, i odjednom počesmo da se ljubimo, u mraku, oslonjeni na vrata, minut, dva minuta. Napolju se začuše koraci, zatim neko dva puta oštro zakuca. Alison mi stavi ruku na usta. Ponovo kucanje, dva puta, zatim još jednom. Oklevanje, otkucaji srca. Koraci se udaljiše.

„Hajde“, rekla je. „Hajde, hajde.“

4

Bilo je kasno jutro kada sam se probudio. Ona je još uvek spavala, okrenuvši mi gola preplanula leđa. Otišao sam do kuhinje, skuvao kafu i doneo je u spavaću sobu. Bila je budna i ukočeno me gledala preko ruba krevetskog čaršava. Bio je to dug, bezizražajan pogled kojim je odbila moj osmeh i koji se iznenada završio njenim okretanjem i navlačenjem čaršava preko glave. Sedoh kraj nje i dosta amaterski pokušah da otkrijem šta nije u redu, ali je ona i dalje čvrsto držala čaršav preko glave; tako prestadoh da je